

יומן המשק

לעצמאות ישראל

גבעת חיים הקיבוץ המאוחד

ג' אייר תשכ"ד
15 באפריל 1964
יומן מס' 16

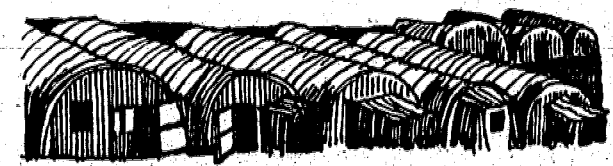
..... ביד אנך וחרב
חבנה אומה ביתה, אבל מראש
מקדם לא חתיה כי אם בקרב
אור פני אנוש ודם לבב אנוש.
(נתן אלטרמן)

יום העצמאות תש"ח במחנות קפריסין.

אינני יודע אם אצליח לחאר לילה זה - הלילה אחרי הכרזה-עצמאות ישראל, לילה שנשאר חרוט בלבי כהתפרצות המוניח, כשאישי איננו יודע מה לעשות עם עצמו, אם לבכות מרוב אושר - כשאישי איננו יודע מה לעשות עם עצמו - כשהרגשות עוברות על גדוהתיהם .... אולם אני מקדים.

היינו קבוצת שליחים ישראלים במחנות קפריסין. קבלנו ידיעה מוקדמת כי הכרזה המדינה יתכן ותהיינו באחד הימים הקרובים ביותר. היות ובמחנה לא היה חשמל ומכשיר הרדיו פעל רק בלילה מחשש גלוי ע"י החיילים הבריטיים, יצאנו ללדנקה. באחד מבתי הקפה שהיה בהם רק מעט קהל - כמה יוונים ששיחקו בקלפים-בקשנו-אח בעל הבית שיאפשר לנו לשמוע רדיו. תוך הפרעות קשות הפסנו את המשדר של "קול ההבנה" ושמענו קטעים - פעם בחר בהירות ולפעמים אי-אפשר היה להבין מלה - אבל ידענו: זהו זה.

היינו רציניים ומהורהרים. היה זה בשבילנו אקט פוליטי גדול, גולח הכותרת של עבודה ומאמצים יום-יומיים של הישוב הישראלי והנהגתו, אך אנו כאנשי מעשה חשבנו יותר על המחר.

שחינו לחיים וחזרנו לפנות ערב למחנות, לאוהו גוש ענקי של צחיטים-אוהלים. היה שקט, מנוחה נפט דלקו מה ושמ. עברנו את הבקורת של החיילים הבריטיים ונכנסנו שנימה.

הודענו למערכת הרמקולים "אז א ויכטיגע ידיע" (ידיעה חשובה) נחקבלה זה עתה מישראל וחטורסם בעוד חצי שעה ...

ואז כהרף עין קם המחנה על רגליו. אלפי אנשים הצטופפו במגרשים בהם היו מוחקנים הרמקולים - יוצאי סולין, רומניה והונגריה, ניצולי מחנות ההשמדה שעל בשרם עברו הזוואות - זקנים וצעירים, נוער וילדים, אנשים שחדלו להאמין באיזה דבר שהוא, ששהותם בקפריסין היתה עבורם רק המשך החיים במחנות כפיה - השומרים מסביב הפעם לא גרמנים אלא בריטים, אבל החיים במחנה ריכוז הם אותם החיים של צפיפות ועוני וחוסר מעש - והחקוה היחידה שנשארה להם היא להגיע לארץ, וכבר עלו על האניות והיו בדרך, והורדו בכח על ידי הצי והצבא הבריטי - ושוב צריפים אפורים לאין ספור, ואוהלים נוטים ליפול ובדרות תיל, ושכועות וחדשים עוברים ללא טעם וללא תכלית.

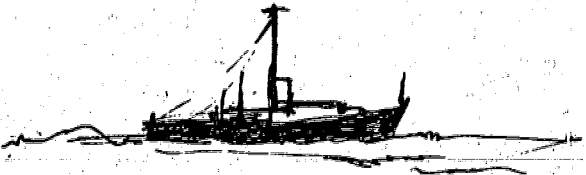
אולי הדבר המבדיל בין שם ופה אלה הם מעט השליחים הישראליים המנסים לא לתת למחנה לשקוע ביאוש; ויותר מאשר יכלו השליחים לעשות בפועל, הוכיחה עצם נוכחותם במחנה שיש ארץ ששם מחכים להם, לעולים, ושם הם רצויים.

אזירה של צפיה מתוחה היתה נסוכה על כל ההמון הרב שהסתובב אותה שעה במגרש בין הצריפים. אנשים מנחשים, מחלחשים קבוצה-קבוצות. והנה, מחחיל הקול באידיש, השפה המובנת לכולם:

"היינט, ה' באייר, איס אויסגערופען וורדען
ד י י ד י ש ע מ ד י נ ע .....

אינני יודע אם מישהו עוד שמע את המשך הדברים - אנשים בכו וצעקו, חיבקו זה את זה - כאילו נמחק הכאב והעצב של שנים, המציאות האכזרית כאילו לא היתה עוד, חלום של סחר לבס זה עתה החגש, וקץ לסבלם. הרגע היה כלו אושר, וגל של שמחה שטף את כולם - אין מחר ואין אחמול. הלילה נעשה ליום באלפי אבוקות ומנורות, ואנשים הולכים והולכים ממחנה אחד למישניהו וחוזרים באותה דרך, מרקדים וצועקים ושרים. מגדלי השמירה ובדרות החיל כאילו לא היו - מי שם לב אליהם!

ביים מחכות "פן קרסצנט" ו"פן יורק", שתי אניות המפעילים הגדולות, להביאם מחר לשם, למדינת היהודים היא מדינת ישראל.

בית גבעת-חיים אבל יחד עם יצחק והילדים על

מ ל כ ה מ ד ר

מלכה נולדה בכפר בסביבת קרקוב בפולין. אמה מחה עליה בשעת הלידה והיא גדלה בבית אביה, עם אם שניה ואחים ואחיות צעירים ממנה. היה להם משק ומלכה אהבה כילדה לעבוד בו. בגיל צעיר יצאה מן הביית, התחתנה וחשבה להקים את ביהה היא, בקרקוב העיר.

ואז פרצה המלחמה, והיא בסך הכל בת 23. מחוץ עליה גג בה הסתתרה ואתה את ככר העיר בו נורו היהודים. באורח פלא הגיע אליה מחק, זרוע מהקרן על ידי אביה, בו הוא בקש "אנשים טובים" להודיע לכתו "אנחנו נוסעים למוות". היא עצמה הייתה במחנה פלשוב. כשהועברו מערכה עם נסיגת הגרמנים, הצליחה לברוח עם עוד חברות, ואכר בסביבת לייפציג הסתיר אותן.

מלכה לא הרבה לספר על הקורות אותה בעת ההיא.

בקרקוב אחרי המלחמה נמגשה עם יצחק, אשר אף הוא שכל אשה וילדים, ועם השליחים הישראליים אשר נסכו בהם חקוה. היא בשלה בשביל חברי "קבוץ ההכשרה" שעברו את קרקוב בדרכם מערבה בשבילי "הבריחה". לא ידעה לבשל, ולא הייתה לפני כן קרובה לתנועה, אך עד היום זוכרים אותה החברים מאז, המפוזרים בארץ, בחיבה יתרה.

עם עלותם ארצה, בשנת 1950, הצטרפו לגבעת-חיים. במהרה מצאה את מקומה בשלמות: עבדה כל השנים במטבח, בדאגה לחולים, בדאגה לעובדי השדה. בנחה ביה קבוצי, השפיעה רוב אהבה על הבעל הנערץ ועל הילדים, ועל כל דבר בה נבעה ידה. הייתה בה חיבה מיוחדת לצומח, לפרח; ראהה כל נבט, כל לבלוב לפני שיעין רגילה הבחין בו. גם כשמצב בריאותה כבר לא איפשר לה למלא תפקיד עצמאי במטבח, התמסרה לא פחות בשלמות לדברים הקטנים מהם מורכב ענף שרות חיוני.

נאבקה עם המחלה ועם הסכנה מבחינה גופנית ונפשית. "אני בריאה" הייתה אומרת כשרצו לדאוג לה למשהו מיוחד. כל הקומה הפוגה נסכה בה חקוה מחודשת.

היא הלכה מאתנו בעצם יום הזכרון לחללי השואה ממנה ניצלה.

י ה י זכרה ברוך

י ו מ ן ה מ ז כ י ר ו ת

xxx החקיים סיון של המזכירות בשטחי הביצה שבין חלקות ה-ט (כשפה מובנת: על יד הכרם לישן לשעבר). החברים נוכחו מקרוב בהרס הרב שנגרם לגידולים בעקבות חוסר ניקוז השטח, אשר מהווה אגן ריכוז של כל המים הנקווים מזלפי ומהאיחוד. דיונים בקשר עם ניקוז השטחים ("ניקוז זלפי" כפי שהוא נקרא) מתנהלים כבר מספר שנים. הוחלט להזמין את מהנדס המועצה האיזורית ולשמוע הסבריו על הכניח הניקוז הקיימת, ואם יהיה צורך לשמוע הסברים וחוות דעה נוספים. על כל פנים המזכירות רואה צורך דחוף ביותר לבצע את הניקוז השנה, עוד לפני עונת הגשמים הבאה.

xxx החקיים דיון עם ועדת ההכשרה והארגון - מקודם הועדה להכשרת בניס. הועדה הביאה לפני המזכירות את מגמות עבודתה כפי שהיא רואה אותן; להיות ועדת ארגון כח האדם במשק ובמסגרת זו לדאוג להכשרה בכלל ולאו דוקא להכשרת הבנים. הועדה רואה כחשוב ביותר השתתפות חברים מן המזכירות בישיבותיה. כן הוצע לקבוע את חיאוס הפעולה בין הועדה והמזכירות בעניינים הנוגעים לשני המוסדות, ולקבוע תפקיד הוועדה שנתית.

הועדה העלתה הצעות בעניי הכשרה. עומד על הפרק: הכשרת נאות גלר ודורון גורן בשטח החינוך; הוצאת חבר לסמינר החצי שנתי באפעל; קביעת מועמד או מועמדים לקורס לריכוז משק לשנה הבאה. הדברים יובאו בפני הציבור.

xxx החקיים דיון על ריכוז הבניה. הוחלט שנהרי ימשיך להיות אחראי לשטח זה לחקוה של כחודש ימים, והעניין בכלל יובא להכרעה בוועדת ההכשרה והארגון.

xxx מזכירות הקבוץ תבעה לאשר המשך גיוסו של בן-עמי לעוד שלשה חדשים. המזכירות אישרה תביעה זו בהדגשה כי המשך הגיוס יהיה עד סוף חודש מאי, ולא נסכים לשום עיכוב נוסף בשחרורו של בן-עמי.

xxx החקיים יומיים של בירורים עם ועדת המשק של הקבוץ המאוחד. נידונו מצב המשק ומצב הענפים, חכניות השקעות והמצב הכספי. כן החקיים דיון מיוחד בעניין החבתניה. דו"ח רחב בכתב ובע"פ יימסר באחד האספות הקרובות, בהשתתפות חברי ועדת המשק.

xxx החקיים בירור ראשון בקשר עם קליטה חברת נוער.

xxx היה דיון לקראת בקורו הקרוב של אברהם כנעני, נציג הקבוץ המאוחד במרכז החקלאי, בקשר עם אפשרות של תוספת קרקע למשקנו מחוץ "משבצת זלפי".

לנהגים -1. אין להעמיד מכוניות אלא במגרש החניה.

2. כביש הגישה הישן לכיוון מערב ייסגר השבוע עם גמר הקטיף בפרדס.

3. בשבתות וחגים אסור לנסוע במשק אלא עד למחסום (גם אם במקרה לסגור אותו)

הוחלט לנקוט באמצעים קיצוניים נגד מפירי כללים אלה!

לרכיבי האפניים - סידרנו מחקן להעמדת אפניים ע"י מגדל המים בצד צפון.

א י ן להעמיד אפניים סביב לכניסה לחדר האוכל.

ועדת המחנה

ב א ס פ ו ת
31.3

xxx התקיים דיון על השתלמותו של אלי בן-משה באדריכלות. סוכם על פי בקשתו שהוא יעבד שנתיים במשרד של אדריכל בתל-אביב.

4.4
xxx עדנה כרמון נבחרה לסדרנית עבודה.

xxx על פי הצעה ועדת החברה נבחר זיגי אשכנזי לחבר המזכירות.

xxx ועדת החברים הביאה לאספה את בקשתה של צלה בן-צבי לנסוע לחו"ל, לביקור אצל אחיה בארצות-הברית, ע"ח זכותו של חיים כמקבל פצויים. התפתחה שיחה ערה על השאלה אם מותר להעביר זכות נסיעה בחוץ המשתחה. סוכם כי אין משנים את התקנון הקיים עד כה ביחס לפצויים. שאלת הנסיעה של צלה הוחזרה לוועדת החברים.

11.4
xxx הוחלט על הכשרתה של נאוה קיל למורה לביולוגיה ולחקלאות, ועל הכשרתה של דורון גורן למורה למוזיקה. כן הוחלט על יציאתו של בנימין אלוש לסמינר הרעיוני באפעל.

xxx הוחלט לאשר את נסיעתה של צלה בן-צבי לחו"ל לשנת השכ"ה.
xxx אבי תירוש מסר דו"ח על המשק החקלאי.

xxxxxxxxxxxx

ב י ק ו ר ש ל ו ע ו ת ה מ ש ק

בימים ב' ו-ג' בשבוע שעבר התקיים ביקור כולל של ועדת המשק של הקה"מ בגבעה-חיים. השתתפו: אברהם ארגוב (ביח-השיטה), משה זינגרמן (רמת-הכובש), אברהם אמיתי (גשר) ודודוש (שדות-ים).

במשך יום תמים דנו יחד עם חברי המזכירות על ענפי המשק, לאור הסיכומים. כן סיירו בענפי החצר ובמהדירין. בערב התקיים דיון פומבי במסגרת מועצת המשק על החבתניה; ולמחרת - דיון על חכניה ההשקעה.

עוד יגיע ויפורסם סיכום הועדה עצמה, וגם בקשנו את החברים לבוא לכאן שנית ולהסביר בעצמם את מסקנותיהם באספת הקבוץ. לכן, להלן רק אחדות מן הבעיות עלין עמדו.

א. ע נ פ י מ ש ק . ריווחיותם של ענפים רבים היא לקויה, גם בהשוואה לענפים מקבילים במשקים אחרים, הן ממאח שביאות כחכנון (מרחקי נסיעה גדולים בפרדס, "גן בוטני" מגוון מדי במטע), הן ממאח חוסר ידע מקצועי, ארגון לקוי וחילומי עובדים (שליחין), או חנאי יסוד בלתי מתאימים (לול). יש גם ענפים המסתמכים בריווחיותם, בו בזמן שבמקומות אחרים הם דוקא בגבול הרנטביליות (כרם ענבים).

ב. בדיון על ח ח ב נ י ה הדגישו חברי ועדת המשק את חשיבותו של המפעל לכלכלת משקנו דוקא בגלל חולשתו של המשק החקלאי. לעומתם הדגישו חברינו את הקשי שבהכנסת כחות צעירים לעבודה זו שהיא אינה לפי רוחם, ביחוד כשעדיין "חוטפים" את הבנים לענפי עבודה רצויים להם ודרושים למשק כאחת. כן עמדו על חוסר היכולת הפיסית של הסגל הוחיק הקטן להמשיך ולשאת בעול המפעל. אין זה

לפי כחותיו של המשק "לפרוח" מבחינת העברתם לעבודה עצמית גם את החבתניה וגם את "גת". כנגד זה טענו חברי ועדת המשק כי המשק החקלאי איננו עומד לפני הרחבה, ולאורך ימים המפעלים יהיו דרושים לקליטת עובדים ואף לקליטת בנים.

ג. ת כ נ י ת ה ה ש ק ע ו ת . אנו עומדים בהשכ"ד לפני השקעה של 650,000 ₪, מהם 350,000 ₪ רק לגמר השקעות השכ"ג. להשקעה זו בחלקה הגדול אין השנה מימון מתאים, ופירוש הדבר: הרבית, שהיא כרגע נמוכה יחסית, שוב הגדול ותכביד עוד יותר על ריווחיות הענפים.

xxxxxxxxxxxx

לעובדי המשק החקלאי

1. יש כוונה לארגן במשק קורס ערב לבעיות הידראוליקה והשקאה. המגמה - לחת יסודות לעובדים בהשקאה בענייני ספיקה, עומד, מפל עומד בקוים, בחירת ממטירים, חכנון רשת השקאה ושיטות השקאה.

המשך הקורס - 5-6 פגישות אחת לשבוע, בשבועות הקרובים, לפני חדשי הקיץ החמים. ההשתתפות בקורס חייבה להיות ק ב ו ע ה . מרכזי הענפים מתבקשים להודיע מיד לזכריה ב. את שמות המשתתפים, ומהו הערב בשבוע הרצוי להם.

2. הגיעה חכניה מנהל ההדרכה לקורסים ולהשתלמויות בעונה 1965/64. בחכניה - עשרות קורסים בענפים השונים. רצוי ביותר שחומר זה יובא לידיעת עובדי החקלאות ותתוכנן השתתפות החברים בקורסים. לכן על מרכזי הענפים להוציא מחוץ החכניה הכללית את חכניה הקורסים הנוצעים לענף שלהם, ולהביאה לדיון בענף. אפשר לעיין בחכניה אצל אבי או אצל זכריה.

xxxxxxxxxxxx

ב ג י נ ו ת נ ו י

עם החילת עונה ההשקאה והסיפולים בגינות ובדשאים, הרי מספר כללים שרצוי לנהוג לפיהם.

א. דשאים. במשך החורף נעשה הדשא "מפונק" ואינו מעמיק שורש היות והמים הדרושים לו נמצאו במדה מספקת בשכבת הקרקע העליונה. לכן, כדאי לא להשקות עד סוף חודש אפריל, אפילו אם יראה הדשא סימני צמאון בולטים, כדי שיעמיק שורש ויחחסן, כי אז יהיה רענן במשך כל הקיץ ויסבול פחות מצריכות עליים. על מועד התחלת ההשקאה חבוא הודעה בלוח המודעות.

ב. גילנות. רצוי להחיל להשקות את הגינות השקאה קלה (של שעתיים בממטרות נען המקובלות: 713-953-943). ביחוד יש להשקות את הורדים למיניהם היות והם כעח בשלב של גידול נמרץ. כמו כן רצוי לאבק אותם בגפריה, כל 8-10 ימים, נגד מחלה הקמחון. גפריה ומגפר אפשר לקבל במחסן הנוי.

ג. עד אשר תחוקן המכסחת הגדולה יהיה פיגור בכיסוח הדשאים ואנו מקווים להדביקו לאחר החיקון. פנינו למזכירות בחביעה לרכוש מנוע רזרבי למכסחת ע"מ לאמשר כיסוח רצוף וללא "פנצ'רים".

עובדי הנוי

הערה: אח עיקרי הדברים הבאים ושמה עוד לפני לילה הסדר, על סמך נסיון של שנים וחן עבודה ההכנה. לא השבתי לפרסמם נוכח הצלחתן של דורות ועמליה להקנות לנו חויה חב נעימה, על אף התנאים המכשילים. וכאן המקום להודות להן ולילדים על העמל הרב שהשקיעו בדבר. אך רשימתו של יעקב, כדוגמה רשימות דומות בשנים קודמות, מראה שיש צורך לאמור את הדברים.

אחרי נסיונות וגישושים רבים התגבשה בתנועתנו תפיסה ברורה על דמות ה"סדר" - חג עממי, המושחת בעיקר על שירה, כשבמרכז עומדת המקהלה המדריכה את הציבור בשירתו; והיא עצמה מבצעת, על ענפיה השונים - מקהלת חברים, מקהלת נוער ומקהלת ילדים - קטעים שאינם מתאימים לשירה רבתיה.

"סדר" בהשחמחה מאות חברים, בעלי עבר ומסורח שונה, איננו יכול להיות "משפחתי" וספונטני. לא אח השירה בלבד, אלא לא פחות את הקריאה יש להכין ולאמן היטב. אין להקל על המשימה לקרוא לפני ציבור גדול פסוקים ממיטב הספרות החנ"כיה. חשוב לב מיוחדת יש להשקיע בשילוב האמנותי של פרקי שירה וקריאה בכדי שכל ה"הגדה" תחזק לשלמות אורגנית אחת. ככל שנרבה ללמוד, נמנע את הרושם הבלתי רצוי של "הופעה בימחית".

ומה אצלנו? מי שניגש למלאכה הכנה ה"סדר"

- א) ידוע לו מראש שהוא חייב להסדר במסגרת של "הגדה" שהיא יפה מאד מבחינה גרפית אך דלה בחכמה ואיננה מתאימה לאפשרויות שלנו.
- ב) ידוע לו מראש שעליו לקצץ בשירה בציבור, כי הציבור הגוון שלנו יודע רק מעט שירים במשוחף, ולערבי שירה בציבור - אינם באים.
- ג) ידוע לו מראש שאין לנו מקהלת חברים וכי מקהלות ביח הספר לפי טבען אינן יכולות למלא את החסר.
- ד) ידוע לו מראש שאיש לא יבוא לחזרת-תיאום אחת אפילו. לכן הוא יצמצם את מספר הקרינים למינימום ע"מ לפחות להמעיט בחקלות. על קריאה אמנותית, התאמה בין קריאה לשירה, המשכיות ומבנה - אין מה לחלום.
- ה) על מנת בכל זאת קצת לבוון ולספר, הוא ישדל להעזר בכלים האמנותיים הקיימים במשק, גם אם הוא עצמו יודע היטב שקטעי תזמורת אינם מתאימים לערב זה. (אגב: התזמורת נבנה 2 קטעים שביחד ארכו קצת פחות משתי דקות).
- ו) והוא יודע מראש שאחרי ליל הסדר יופיעו רשימות בקורה ביומן שיכילו שמע של הצעות טובות וביניהן תהיה חסרה רק אחת: שהציבור כולו חייב לקחת חלק בהכנה ה"סדר".

ש א ו ל

תיקוני דברי חשמל

בזה אני פונה אל החברים בבקשה לא להביא דברי חשמל לתיקון לצריף ביח המלאכה היות ואינני נמצא שם בכל עת, אלא להכניסם למחסן הבגדים לחא המיועד לכך. כן אני מבקש ל א להכניס כלים לתיקון לחדרי. חודה. מרדכי א.

תזמורת החטיבה

בשבוע של פסח אירחנו את תזמורת בני הקבוצים. האירוח הוא בכל משק ומשק לפי תנאי המקום, וברור כי בשבוע של פסח הוא במיוחד קשה. בגלל הצפיפות הרבה השיכון החברים - אורחי פסח ודחית ההעברות לשיכון החדש - שוכנו כל המנגנים - גם הבוגרים יוחר ביניהם - ואף המדריכים בשיכון ביה"ט, מיעוטם בבתי הכוללים ורובם בצריפי שכנת הנעורים. הילדים והמטפלות קבלו ברוח טובה את חובות האירוח ונתקבל הרושם כי גבעת-חיים יודעת כרגיל לקבל אורחים ולדאוג להם כראוי.

והנה בערב הקונצרט נכנסנו לאולם בלחי מסודר לחלוטין, בלי במה, עם דוכן מנצח בלחי מכוסה, עם המוני אורחים שהצטופפו לאורך הקירות בזמן שאנו המארחים כביכול ישבנו על כורסאותינו. בתנאים כאלה לא היה פלא בדבר שאף נציג גבעת-חיים לא בירך את התזמורת לפני ההופעה, כפי שזה נהוג במשקים אחרים.

הקונצרט היה יפה ורוח הנעורים והחלוציות התגברה על התנאים הקשים. אבל לנו חברי גבעת-חיים, שאין לנו חן הנעורים של התזמורת - אנו חייבים לתת תנאים ההולמים משק ותיק. האם לא נוכל להבטיח תנאים כאלה? בשטחים הקשים - דיור, חדר-אוכל, דוקא התגברנו, וחייבים תודה לכל אלה שעזרו לכך. אך איפה היתה ועדת התרבות? ועדת התרבות שזה היה לה האירוע היחיד בשבוע של פסח? האם בגלל זה שהמבצעים היו ילדים, ילדי קבוץ, לא חלה עליה חובת ארגון הופעתם בדיוק כמו ארגון הופעה אמנותית אחרת? אולי בגלל זה שהם שילמו את ההוצאות ועוד אמרו תודה, והופעה אחת עולה בכסף רב?

אינני רוצה להרחיב את הדיבור על הקונצרט עצמו. אני חושבת שכל החברים הרגישו בהתרוממות הרוח אשר עברה מן המנגנים עצמם אל הקהל. קשה להאמין כי כל המנגנים ראו את חוי הסימפוניה החמישית של ביטהובן - וכן את חוי שאר היצירות - בפעם הראשונה אפילו לא ששה ימים שלמים לפני ההופעה. יישר כחם של המנגנים והמדריכים גם יחד, ושל אלה שהעזו וידעו להקים את תזמורת בני החטיבה.

רו ת מ

עם שנוי פני היומן

היומן הזה הוא נסיון. האם הוא עלול להצליח? האם הוא כדאי? שאלות אלה אינן רטוריות, וטוב היה לשמוע דעת חברים על כך. כדאי להשקיע בשנוי צורה - לא רק זמן ומחשבה, אלא גם לא מעט כסף - רק בחנאי שבעקבותיו תבוא העשרה החוכן של העלון: נכונות של המוסדות ל"חודעת פרסומת", נכונות של החברים לחלק חוויותיהם, מחשבותיהם ואף השגותיהם עם הציבור, נכונות של חוג יוחר רחב של "כחבים" להשיג אינפורמציה חיה ומגוונת. נא לחוות דעה. אפילו בחדר האוכל לא אגיד לכם "תנו לי לאכול בשקט". ואם הנכם חושבים שהענין הוא כדאי - הבה תציעו שם ליומנכם החדש.

ה מ ע ר כ ת

אמח עובדה מספרית אחת: 260,000 - זהו מספר המבוגרים האנאלפבטים בישראל. רבע מיליון - משקל נכבד למדי באוכלוסייה המעטה של מדינת ישראל, מדינתו של "עם הספר".

עובדה זו הנעיתני להענות לקריאתו של יצחק נבון ולהתנדב למבצע ביעור הכפרות. מבצע זה מקיף בשלבו הראשון כששים בנות שהתישבנו בחמישים מושבים בדרום הארץ, כדי ללמד קרוא וכתוב.

אני הוצבתי עם עוד שתי בנות במושבים גיאה ובית-שקמה. מקום מגורנו הוא בגיאה. מושבים אלה הוקמו בשנה הראשונה לקום המדינה. הם גובלים אחד בשני והדבר המבדיל ביניהם הוא רק הבדלי אופי גדולים שמקורם בהבדלי מוצא ועברי.

גיאה מיושבת ע"י יוצאי אירופה - הונגרים, צ'כים, רומנים וכו'. בית-שקמה מיושבת ע"י יוצאי מרוקו וטריפולי. בבית-שקמה מהטרנסים החושבים מרפת, ירקות ופלחה. יומם מלא עבודה: האב עובד לרוב "בחלקה" והאם - בכיה וברפת. גם הילדים נרתמים לעבודה כבר מגיל צעיר ביותר.

המושגים שלנו על בית, מנהגים ותרבות חייבים להשתנות כשאנו נכנסים לבית במושב זה. 8-11 ילדים למשפחה זה דבר טבעי מה ורגיל למדי. הבית לרוב מלוכלך והילדים יחפים וקרועי בגדים, אך הסיבה לכך אינה מחסור אלא שליטתם של הרגלי נקיון שונים מאשר לנו. ההשכלה שונה בין הגברים והנשים. הגברים רובם למדו להתפלל עוד בחו"ל והם יודעים לקרוא עברית, אך מחקשים בכתיבה. הנשים, רובן ככולן, לא למדו מעולם ולא ידעו אף לחתום את שמן. חלקן מדברות עברית, אם כי בשגיאות, וחלקן אינו מכין כלל עברית.

בגיאה המצב שונה: כל האנשים למדו אי-מעט בבית-הספר; הם אינם אנאלפבטים, הם יודעים קרוא וכתוב בשפה לועזית. ישנם גם כאלה היודעים קרוא וכתוב בעברית מתוך כך שהם יודעים אידיש, או למדו מעט להתפלל מן הסידור, אך הם אינם מבינים הרבה ממה שהם קוראים, כי אינם יודעים את השפה. אלה הם סוגי הלומדים שלנו.

היקף העבודה של כל מורה-עם מגיע ל-25-30 לומדים ולעתים אף יותר. שלשנו ביחד מקיפוח כ-70 לומדים ומספר זה עוד יעלה. צורת הלימוד נוחה מאד לתלמידים, אנו הולכות אליהן לבחיים ומלמדות קבוצות קטנות של נשים (רוב התלמידים הן נשים) בתוך בית אחד, ולעתים אף נוחות "שעורים פרטיים" לנשים הלומדות לבד. הבעיה העיקרית היא של זמן: הרבה פעמים אני באה לתלמידה והיא איננה - נסעה העירה (=למגדל), או עובדה בחלקה, או שיש לה כביסה גדולה, או שעליה להכין אוכל לבעל וילידים, ועוד כהינה וכהינה. הבעיה מחריפה במיוחד בעת ההכנות לחגים. כולן הומכות ממש את הבית, מסיידים את הקירות, פורמים את המזרנים ומערמים את העשב שהיה בפנים לשם איוורור. בתנאים כאלה קשה לשמור על קביעות של 2 שעורים לשבוע.

כמו כן קיימת בעיה הפרקט: עלינו לכתח רגלינו הרבה ולהסתובב בחוץ המושב ברחובותיו הארוכים.

ההכשרה שקבלנו מעטה מאד והחומר גם הוא מועט, אם כי יש לנו הדרכה קבועה מטעם משרד החינוך. אך כמובן שבעיות קיימות בכל מקום. כפצוי לקשיים יש סיפוק רב עם כל מלה חרשה שמסעורה למדה לקרוא, ועם כל אוח שמרים למדה לכתוב!

נחמה

(מהוך "עלומים", פסח 1964)

בחטיבה

אנחנו אי כודד ?

לעתים יש רושם כי כך הדבר באמת - כי אין אנחנו שייכים למסגרת החטיבתית גדולה, יותר מאשר של כיתה. חוסר מגע והיכרות עם בני גילנו גורם לחוסר ענין בכל המטעל הנקרא חטיבה, שהוא עתיד הקבוץ וקרקע לפעולה משותפת.

מעט בשנה יום עיון או פגישה דומה - אין בכוחה ללקט סביב גורם אחד בני נוער השייכים לאותו זרם ולאוחה משפחה שהיא "חטיבה בני הקבוץ המאוחד". אם נסתכל על המושג הזה, הרי הוא: מסגרת חברתית והנועתייה לבני הקבוץ, ארגון הנועתי של חברות ילדים ושכבות נעורים במסגרת הסדרות הנוער העובד והלומד. מכאן, שישנה מסגרת וישנו ארגון, אך כל פעולה אינה ניכרת אף על פי שרבות האפשרויות לכך: בחודשי הקיץ ניתן לארגן פיקניקים על שפת הים למשך יומיים-שלושה, טיולים משותפים בעונת הפריחה והאביב, ובחודשים הקרים יותר - מפגשי תרבות. אם דברים אלה כחס יפה רק בחיאוריה, הרי אפשר לבצעם בעזרת המשקים שישתתפו במימון ההוצאה בכדי שחלילה לא יהיה זה נטל כבד מדי על החטיבה.

במפגש הארצי של כיתה ט' הושם דגש רב על היכרות ומגע בין החבר'ה, וכך הובעה תקווה להמשך מפעלים משותפים - איזוריים וארציים. אך רק דיבורים בעלמא, בלי כל בצוע ממשי, אינם משכנעים אפילו במפקד של 700 חבר'ה.

אין זו החקמה, אלא פשוט כדי לפקוח את עיני המדריכים לדברים שהובטחו ועדיין לא קוימו. שאלנו את עצמנו מדוע עד עכשיו לא היה כל קשר בין תאי החטיבה, ונדמה כי מצב זה הוא חוסר פעולה של מרכזי האיזור ומזכירות החטיבה בכל משק ומשק. עד עתה היו באיזורנו פעילויות בשטחים מצומצמים למדי, כגון מפגש שחמטאים ומועצות מדריכים בהם משתתפים מספר מועט של חבר'ה.

אם באנו בדברים של תוכחה, הרי יש בידינו להציע אפשרות של מגע בין משקי האיזור: הבה ניצור מעין מזכירות, המורכבת מנציגי שכבות הנעורים בשטחים, והיא תרוכז על ידי המרכז האיזורי; מזכירות שחאסוף מדי פעם ושחוכל להביא לידי בצוע חכניה לפעילות משותפת.

אל לנו להתעלם ולהיות אדישים לגבי בעיה זו וננסה יחד להתגבר עליה.

"יודניקים"

(מהוך "עלומים", פסח 1964. יש בחוברת זו הרבה חומר מענין ומאלף וכדאי לעיין בו.)

יצא ספר חדש עם ציורי לוו ופטיפה מאת מיכל: זאב ורדי: "בין נכרים" (סיפורים על ילדות בגרמניה)

מ ז ל ט ו ב לגן פוריה

להולדת ה ג ד י העיזה בחרה לה להמלטה את הבוקר של שבת, בכדי שיהיה לה קצת שקט. לאם ולהינוק - שלום.

בחדשים האחרונים ליווינו למנוחה עולם של שבתות שחיו אתנו שנים. שונות מאד היו, אך דבר אחד משותף להן: הן שחינו את הבנים, בוני המשק הזה.

הננו מנסים להעלות כאן קוים לדמותן.

לוטה שלינגר, 1888 - 1964

מה ייחד את "צריף שלינגר" משאר בתי ההורים בבקעה-חיים, מראשית בואם של ההורים למשק? הם הביאו אתם, יחד עם הכרהם הציונית, את תרבותם והשכלתם החילונית שעלו בקנה אחד עם התענינותם ומחשבותיהם של חברי המשק הצעירים (דאז) וגישרו על הבדלי גיל; יחד עם זאת לא ויתרו על הנימוסים והסממנים של בית כפי שהיו רגילים לו מאז, וההנאה האסתטית מכל שהות בביתם - בזמן ש"תרבות הדיור" עדיין לא הייתה נחלת הכלל - הוסיפה משיכה לאותו הצריף. לכל זה נוסף - רמונס העז להשחלב, לא להשאר מן הצד. הייתה שפה משותפת, הן בלשון והן במחשבה.

אשר הנכדים אשר זכו לגדול כמגע בלתי אמצעי עם אלה אשר איחדו בחייהם את כל החיובי במסורת האירופית עם המהפכה האישיה הגדולה, ולמדו כי חתכן רציפות ומסירת ערכים מדור לדור.

מתוך מכתבי ידידים

חיותה בוסל (מדגניה א') נזכרה איך עברה אחרי נישוח קשה מבי"ח רוחשילד בוינה אל בית שלינגר להחלמה ראשונה, ואיך האם (אז עדיין לא סבתה) ידעה לעודדה ולהובילה חזרה לאיחנה; ובמשך כל חייה מאז, כך היא הוסיפה, התהלכה בהרגשה שלא יכלה לגמול לה את אשר קבלה מפנה אז - הרגשה בית ובסתון בניכור.

פרופסור קלנר: "היא השכילה להביע ולהשמיע, אך גם לשמוע ידעה מאין כמוה, להקשיב רב קשב, ולקלוט את הניבים הדקים ביותר בדברי הזולת ...

"על סף חדר האוכל לא דרכה ימים רבים. עם זאת לא חדלה להשתתף בהנעשה בקבוץ ובחיי כל אחד מחבריו ... הצליחה תמיד לשמור על הקשר החי בינה לבין סביבתה וקשר זה הדדי היה - ואכן רבו עד ימיה האחרונים מבקריה מבין אנשי הקבוץ ... איך כאבה את כאב הפילוג ואת עלבוננו. עם זאת סובלנית הייתה ממבעה ועל כן ידעה תמיד לשמור על קשרים אמיצים אף עם ידידיה שמעבר למחיצה.

"היא אהבה את הלשון העברית ואף היטיבה לדבר בה. כן התענינה בספרותה. עם הלשון ועליה נאבקה כל ימיה.

"עתה מיוחס הוא הבית המכניס אורחים. אבל לנו אדם יקר, הלכה מאתנו ידידה טובה ונאמנה. אכן דלונו מאד!"

ידידה מכנוח גילה נזכרה בעבודה המשותפת ב"ויצו" בוינה ומצאה מלים יפות מפי הוגה הדעות פופר-לינקיאוס: "מי שחיה עדין אמו, הרי הוא מתהלך כאילו עטוף בטמיכה חמה - צינת הלילה של הקולם אינה חודרת אליו. הוא אף מעט איננו בודד כי מחשבות אמו מרחפות סביבו" .... "סבורני כי התמסרותם ואהבתם של ילדיה לבנין הארץ היא סבתה הנאמנה".

ואחד הצעירים יוחר: "לא כל אדם זקן יש לו כח משיכה כזו. כל שיחה אתה הייתה פענוג. המסיבות של "שבת אחרי הצהריים" בחוג ילדיה ונכדיה הרבים היו לי כמו לכס למסורת. אך גם לה היו פעוה אלה יקרות. איזה אושר לאשה זקנה לראות סביבה את כל ילדיה ונכדיה תמיד! בחכמתה הרבה היטב ידעה להעריך ברכה זו ואשרה האציל סביבה. רק זקנים מעטים זוכים לכך."

מתוך פנקס

"כאשר יום אחד גברה עלי מאד ההרגשה המעיקה שאיך תועלה בי, כי אז עלה במוחי דמוחו של אילן זקן. הן זהו בודאי ערכו הגדול: שבצלו ימצא ההילך העיף מרגוע והתרענוה לנפשו .....

"ארוחה בשנים היא פענוג, והיא יכולה להיות חג. ארוחה לבד - חובה שהנך ממלא כלפי גופך ..."

הינדא שטרנברג, 1877-1964

היא באה אלינו לפני שנים לא רבות, כאשה זקנה, שבעת הלאות וטבל. מבסארביה באה, חבר ארץ בין רוסיה ורומניה, בעל יהדות שרשית וחיונית, חקלאית בחלקה.

בגיל צעיר נחאלמנה מבעלה ונשארה עם 4 ילדים קטנים: בידלה אוחס, פרנסה אוחס, נחנה להם ללמוד. כשהתגברו, עזבו אותה אחד אחד, בהסכמתה, כי הבינה שאין להם שם עתיד: לארצות הברית, לברזיל, לארץ. רק הבת הבכורה עם משפחתה נשארה אהה.

יחד עם הבת הזאת, בעלה ובנה הצעיר, עברה את זוואוח המלחמה. מספרים כי פעם עמדו כבר בשורה מול קבוצת הירי, ובדיוק כשהיגע חורם אזלה התחמושת, ועד שהביאו חדשה, הצליחו להמלט על נפשם; ועוד כהינה וכהינה - גודל של מיליונים.

בכל עת היא הייתה מרכז המשפחה, מקרוב ומרחוק: גאה, עצמאית, סגורה בחוץ עצמה, מכובדת על ידי כולם. כך גם החיחסו אליה בני המשפחה המרוחקים יותר הנמצאים בארץ. לפני שנתיים עוד זכתה לראות נכדה מארצות הברית שאביה, פועל עד ימיו האחרונים ובעל הכרה מעמדיה-יהודית, ליכד אותה אידיש על מנת שתוכל ביום מן הימים לרבר עם הסבתה הנערצת.

כאבה הגדול היה כי אותה בת בכורה, הקרובה לה במיוחד, נשארה לבדה וגלמודה בניכור ואין לה סכוי לעלות.

אצלנו היא מצאה מרגוע לשנוחיה האחרונות, גם רכשה לה ידידות חדשות מבין הסבתות אשר חיבבו וכיבדו אותה. תמיד הרגישה כי הקבוץ נותן אפשרות לבנים ולהורים זקנים לחיות יחד מבלי להגביל ולהפריע אחד לשני.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX